

XAVFSIZLIK MADANIYATI BO'YICHA SAMARALI TA'LIM DASTURLARI BO'LGAN MAKTEBLARNING AMALIY TADQIQOTLARINI KO'RIB CHIQISH. (XORIJ TAJRIBASI)

Jo'rayev Fozilbek Abdulxamid o'g'li

Namangan davlat universiteti tadqiqotchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.13121626>

Annotatsiya. Xavfsizlik madaniyati bo'yicha ta'lim maktablarda xavfsiz va qo'llab-quvvatlovchi ta'lim muhitini yaratish uchun muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqolada xavfsizlik madaniyati bo'yicha samarali ta'lim dasturlarini muvaffaqiyatli amalga oshirgan maktablarning amaliy tadqiqotlari ko'rib chiqiladi. Ushbu misollarni o'rganib chiqib, biz ularning muvaffaqiyatiga hissa qo'shadigan asosiy elementlar va strategiyalarni aniqlaymiz va mustahkam xavfsizlik madaniyatini rivojlantirishga qaratilgan boshqa ta'lim muassasalari uchun tushunchalarni taklif qilamiz.

Kalit so'zlar. Maktab, ta'lim, xavfsizlik madaniyati, tajriba, Texnologiya integratsiyasi, Proaktiv choralar.

Kirish. So'nggi yillarda ta'lim muassasalarida xavfsizlik madaniyatining ahamiyatiga katta e'tibor qaratilmoqda. Maktablar nafaqat akademik ta'lim maskanlari, balki o'quvchilar hayotiy muhim ko'nikmalarni, shu jumladan shaxsiy va kommunal xavfsizlik haqida xabardorlikni rivojlantiradigan muhitdir. Xavfsizlik madaniyati bo'yicha ta'lim dasturini amalga oshirish xavflarni sezilarli darajada kamaytirishi va talabalar va xodimlarning farovonligini oshirishi mumkin. Ushbu maqolada xavfsizlik madaniyatini o'z ta'lim dasturlariga muvaffaqiyatli integratsiyalashgan maktablarning bir nechta amaliy tadqiqotlari ko'rib chiqilib, eng yaxshi amaliyotlar va olingan saboqlar yoritilgan.[1]

Maktablarda xavfsizlik madaniyatining ta'rifi va ahamiyati

Maktablarda xavfsizlik madaniyati maktab hamjamiyatining barcha a'zolarining jismoniy va psixologik xavfsizlikni birinchi o'ringa qo'yishga qaratilgan jamoaviy majburiyatini anglatadi. U o'rganish va rivojlanish uchun qulay muhitni ta'minlaydigan amaliyotlar, qadriyatlar va xatti-harakatlarni o'z ichiga oladi. Xavfsizlik madaniyati bo'yicha samarali ta'lim dasturlari faol bo'lib, talabalar, xodimlar va keng jamoatchilikni xavfsizlik amaliyotiga o'rgatish va jalb qilish bo'yicha keng qamrovli strategiyalarni o'z ichiga oladi.[2]

Xavfsizlik madaniyati bo'yicha samarali ta'lim dasturlari bo'lgan maktablar misollari

1-tadqiqot: Springfild boshlang'ich maktabi

Umumiy ko'rinish: Springfild boshlang'ich maktabi xavfsiz va qo'llab-quvvatlovchi maktab muhitini yaratishga qaratilgan xavfsizlik bo'yicha keng qamrovli ta'lim dasturi bo'lgan xavfsiz va sog'lom tashabbusni amalga oshirdi. Dastur xavfsizlikni ta'minlashda talabalar, xodimlar va ota-onalarning faol ishtirokiga urg'u beradi. Asosiy elementlar:

Yaxlit yondashuv: Dastur xavfsizlik bo'yicha ta'limni o'quv dasturining turli jihatlariga, jumladan, jismoniy tarbiya, sog'liqni saqlash va ijtimoiy fanlarga birlashtiradi.

- O'quvchilarning ishtiroki: O'quvchilar xavfsizlik qo'mitalarida ishtirok etadilar va tengdoshlar bilan maslahatlashish va xavfsizlikni tekshirish kabi tashabbuslarda ishtirok etadilar.

- Ota-onalar ishtiroki: Doimiy seminarlar va ota-onalar bilan muloqot uyda xavfsizlik amaliyotlari kuchaytirilishini ta'minlaydi. Natijalar:

- Hodisalarning kamayishi: Maktab bezorilik va jismoniy janjallarning sezilarli darajada kamaygani haqida xabar berdi.[3]
- Kengaytirilgan xabardorlik: So'rovlar talabalar va xodimlarning xavfsizlik masalalari bo'yicha xabardorligi ortganligini ko'rsatdi. O'rganilgan saboqlar:
- Hamjamiyat ishtiroki: Xavfsizlik madaniyatini saqlab qolish uchun kengroq jamoatchilikni, jumladan, ota-onalar va mahalliy tashkilotlarni jalb qilish juda muhimdir.
- Talabalar yetakchiligi: Talabalarga xavfsizlik bo'yicha tashabbuslarda faol rol o'ynash imkoniyatini berish ularning majburiyatini va faolligini oshiradi.

2-tadqiqot: Yashil vodi y o'rta maktabi. Kanada

Umumiy ko'rinish: Green Valley High Schoolning Safety First dasturi xavfsizlik madaniyatini kundalik maktab faoliyatiga integratsiyalashga qaratilgan. Dastur xodimlar va talabalar uchun keng qamrovli treningni o'z ichiga oladi va xavfsiz ta'lim muhiti muhimligini ta'kidlaydi. Asosiy elementlar:

- Kompleks trening: Favqulodda vaziyatlarga tayyorgarlik, ruhiy salomatlik va raqamli xavfsizlik kabi mavzularda xodimlar va talabalar uchun muntazam trening mashg'ulotlari.
- Xavfsizlik bo'yicha o'quv dasturi: Xavfsizlik mavzulari o'quv dasturiga kiritilgan bo'lib, o'quvchilar xavfsizlik haqida izchil xabarlar olishlarini ta'minlaydi.
- Texnologiya integratsiyasi: Xavfsizlikni nazorat qilish uchun texnologiyadan foydalanish, shu jumladan onlayn xavfsizlik haqida hisobot berish vositalari va favqulodda vaziyatlar haqida xabar berish tizimlari. Natijalar:
- Xavfsizlik bo'yicha xabardorlik yaxshilandi: Talabalar o'rtasida xavfsizlik masalalari bo'yicha xabardorlik ortdi, xavfsizlikka oid muammolar haqida xabar berish sezilarli darajada oshdi.
- Kuchli hamjamiyat obligatsiyalari: Dastur talabalar va xodimlar xavfsiz muhitni saqlash uchun birgalikda ishlagan holda jamoat tuyg'usini rivojlantirdi.

O'rganilgan saboqlar:

- Izchil ta'lim: Yuqori xavfsizlik standartlarini ta'minlash uchun muntazam va keng qamrovli mashg'ulotlar muhim ahamiyatga ega.
- Texnologiyadan foydalanish: Texnologiyadan foydalanish xavfsizlik monitoringi va aloqani yaxshilashi mumkin.

3-tadqiqot: Harmony o'rta maktabi. Avstraliya

Umumiy ko'rinish: Harmony Middle Schoolning Xavfsiz maktablar tashabbusi o'quvchilar, o'qituvchilar va ota-onalar ishtirokida hamkorlikdagi yondashuv orqali xavfsizlik madaniyatini oshirishga qaratilgan. Dastur baxtsiz hodisalarning oldini olish va xavfsizlik bilan bog'liq muammolarni hal qilish uchun faol choralarga urg'u beradi.[4] Asosiy elementlar:

Hamkorlikdagi yondashuv: Dastur xavfsizlik muammolarini aniqlash va hal qilish uchun talabalar, o'qituvchilar va ota-onalar o'rtasidagi hamkorlikni rivojlantiradi.

Xavfsizlik tekshiruvlari: Talabalar va xodimlar qo'mitasi tomonidan muntazam ravishda o'tkaziladigan xavfsizlik tekshiruvlari potentsial xavflarni aniqlash va echimlarni ishlab chiqishga yordam beradi.

Tengdoshlarni qo'llab-quvvatlash: Maktabda tengdoshlarni qo'llab-quvvatlash tizimi mavjud bo'lib, u erda katta yoshdagi o'quvchilar yosh o'quvchilarga xavfsizlik amaliyotlari bo'yicha maslahat beradilar. Natijalar:

Hisobotlarning ko'payishi: Maktabda xavfsizlik bilan bog'liq muammolar haqida xabar berishning ko'payishi kuzatildi, bu esa o'z vaqtida aralashuvlarga olib keldi.

Ijobiy maktab iqlimi: So'rovlar umumiy maktab iqlimi yaxshilanganini ko'rsatdi, o'quvchilar o'zlarini xavfsizroq va ko'proq qo'llab-quvvatlamoda. O'rganilgan saboqlar:

Proaktiv choralar: muntazam tekshiruvlar va tengdoshlarni qo'llab-quvvatlash kabi proaktiv xavfsizlik choralari xavfsiz muhitni saqlashda samarali.

Jamiyat hamkorligi: Talabalar, xodimlar va ota-onalar o'rtasidagi kuchli hamkorlik xavfsizlik dasturlari muvaffaqiyatining kalitidir.

Muvaffaqiyatning umumiy omillari. Ushbu amaliy tadqiqotlarni ko'rib chiqish maktablarda xavfsizlik madaniyati bo'yicha ta'lim dasturlari muvaffaqiyatiga hissa qo'shadigan bir nechta umumiy omillarni ochib beradi:

Kompleks integratsiya: Xavfsizlik madaniyati maktab o'quv dasturi va faoliyatining barcha jihatlariga kiritilgan bo'lib, xavfsizlik qadriyatlarining izchil mustahkamlanishini ta'minlaydi.[5]

Faol ishtirok: Talabalar, xodimlar va kengroq jamoatchilikning faol ishtiroki xavfsizlikka jamoaviy sadoqatni kuchaytiradi.

Uzluksiz trening: Talabalar va xodimlar uchun doimiy o'qitish va ta'lim xavfsizlikning yuqori darajadagi xabardorligi va tayyorgarligini saqlash uchun juda muhimdir.

Texnologiyadan foydalanish: Texnologiyadan samarali foydalanish xavfsizlik monitoringi, aloqa va hisobot berishni yaxshilaydi.

Proaktiv chora-tadbirlar: Xavfsizlik tekshiruvlari va tengdoshlarni qo'llab-quvvatlash tizimlari kabi proaktiv yondashuvlar xavflarni ular kuchayishidan oldin aniqlash va kamaytirishga yordam beradi.

Xulosa. Xavfsizlik madaniyatini ta'lim dasturiga integratsiya qilish xavfsiz va qo'llab-quvvatlovchi o'quv muhitini yaratish uchun muhim ahamiyatga ega. Ko'rib chiqilgan amaliy tadqiqotlar xavfsizlik bo'yicha ta'limga keng qamrovli, hamkorlik va proaktiv yondashuvning muhimligini ta'kidlaydi. Ushbu strategiyalarni muvaffaqiyatli amalga oshiradigan maktablar nafaqat xavflarni kamaytiradi, balki ijobiy va inklyuziv maktab muhitini ham rivojlantiradi. Ushbu ilg'or tajribalarni qo'llash orqali boshqa ta'lim muassasalari o'quvchilarning farovonligi va muvaffaqiyatiga hissa qo'shib, xavfsizlik madaniyatini oshirishlari mumkin.

References:

1. Bennett, B., & Howlett, R. J. (2014). Safety and Education: A Comprehensive Guide. Sage Publications.
2. Clarke, S., & Cooper, C. (2013). Managing Safety Culture in Schools. Palgrave Macmillan.
3. Geller, E. S. (2001). The Psychology of Safety Handbook. CRC Press.
4. International Labour Organization. (2012). Safe Schools: Implementing Safety Culture in Education.
5. National Safety Council. (2017). Creating a Culture of Safety in Schools. NSC Publications.